

OUDE BEROEPEN IN EN ROND OUD-ADE

Deel 48: De molenaar

Als ik bij helder weer op het dak van mijn huis sta (wat ik zelden doe), kan ik twintig molens zien, allemaal poldermolens, waarvan er strikt genomen maar twee in Oud-Ade staan (de Vrouwvenner en de Rode Molen). Twee staan op de grens van het dorp (de Akkerslootmolen en de Blauwe Molen) en vier in de gemeente Teylingen, in het gebied dat sociaal en emotioneel altijd bij Oud-Ade gehoord heeft (Boterhuismolen, Laker Molen, Zweilander Molen en De Kok). Voor dit verhaal richt ik me vooral op de Vrouwvenner die de trots van het dorp is en elke maand de voorkant van De Brug siert, op de Blauwe Molen omdat die (vroeger) de Blauwe Polder bemaalde, die voor het grootste deel in Oud-Ade ligt en op de Laker Molen om redenen die later ter sprake komen. Twee andere nabije molens zijn al uitgebreid beschreven: de Rode Molen door Roen van der Geest (2026) en de Waterlooosmolen in Rijpwetering, door Bicker Caarten (1960).

Overigens bestaat er van alle molens in de wijde omtrek een overvloed aan informatie, dankzij de Rijnlandse Molenstichting en diverse sites, boeken en tijdschriften over molens en molenaars. Die informatie is zo uitvoerig dat het interviewen van molenaars en hun nageslacht soms nauwelijks nodig was. Dat dacht ik. Ik wist immers bijna alles al uit de literatuur. Ook fotomateriaal van hoge kwaliteit had ik al bij elkaar gesprokkeld. Toch heb ik met vele betrokkenen over de molens gesproken omdat die gesprekken het leukste deel van mijn oude-beroepen-hobby zijn en toch tot mijn verrassing nieuwe verhalen opleverden. De teksten over de drie geselecteerde molens en hun molenaars bewegen zich op het randje van plagiaat, al heb ik zoveel mogelijk om toestemming gevraagd aan de copyright-houders.

De cultuur van en rond molens

Anton Bicker Caarten (1902-1992) – zijn naam is al gevallen – heeft zijn hele leven geijverd voor het behoud van molens en heeft daar zo’n 15 boeken over geschreven. Vooral zijn ‘De molen in ons volksleven’ is voor dit artikel een rijke bron van informatie geweest over wat molens en molenaars voor de samenleving betekenden in de periode tussen ongeveer 1900 en 1980. Het was een hard en karig bestaan en de molenaar moest er van alles bij doen om zijn gezin (als hij dat had) te voeden: als boerenknecht, tuinder, veehouder, veehandelaar, klompenmaker, mollenvanger en visser. Vooral dat laatste kon lucratief zijn. Palingen zwemmen met de stroom mee. Als de molen maalde, kwamen de palingen mee en werden dan in een net gevangen. In Hazerswoude, zo meldt de schrijver, werd soms in één nacht ruim 100 pond paling gevangen (p. 56).

Overigens hadden de molenaars een hekel aan malen in de nacht. Rijmpjes, die molenaars graag bezigden, maken dat duidelijk: “Het molenaarsleven / Heeft God gegeven / Maar het malen bij nacht / Heeft de duivel bedacht.” (p. 31). De wind was zowel een vriend als een vijand want hij kon ook grote schade en ellende veroorzaken (“Net een vrouw,” volgens een molenaar die dat nu niet meer zou durven zeggen). Ook dat werd in talloze rijmpjes/spreekwoorden benadrukt: “Krimpemde winden / En uitgaande vrouwen / Zijn niet te vertrouwen.” (p. 45).

De fascinatie voor molens blijkt ook uit de miniatuur molentjes die bij echte molens en in particuliere tuinen stonden te pronken. Vaak het handwerk van een molenaar of een talentvolle amateur. Molens spraken tot de verbeelding en stonden vaak centraal bij traditionele feesten. Ze werden gekoesterd, zoals verderop in dit verhaal zal blijken). Molens hebben ook iets geheimzinnigs een molen wijkt in gedaante af van al het andere dat in het dorp gebouwd is, zoals dat ook geldt voor het kerkgebouw. Het technisch vernuft van het eeuwenoude raderwerk in molens roept bewondering op bij bezoekende toeristen. Een goede bekende van mij uit Ghana schreef ooit een hele pagina vol in het

gastenboek van de Vrouwvenner over de grote indruk die de vierwieker op haar gemaakt had. “Waarom”, schreef ze, “hebben wij in Afrika nooit zoiets uitgevonden?”

Een molen staat ook voor romantiek en pastorale gevoelens. Denk bijvoorbeeld aan de evergreen ‘Daar bij die molen, daar woont het meisje...’. In zijn jeugdroman *Spijkerzwingen*, die losjes gebaseerd is op gebeurtenissen op een boerderij in de Blauwe Polder, laat Simon van der Geest de plot ontploffen in een brandende ‘spookmolen’, waarin vreemde dingen gebeuren. Ook Clemens Wisse, die de inspiratie voor zijn boerenromans putte uit Oud-Ade, bezocht in zijn boeken graag de molens in het landschap van zijn jeugd, met als hoogtepunt *Mooie Maartje van de molen* (drievoudige alliteratie!). Bicker Caarten besteedt 15 pagina’s van zijn boek aan de rijmpjes en raadsels die rond molens ontstonden. Ik kan er niet genoeg van krijgen en citeer er nog twee. Het eerste is filosofisch en vroom: “De zon moet dwalen / De molen moet malen / De vink moet slaan / De wereld zal vergaan.” (p. 85). Het tweede is een rijmend raadsel dat ik me nog van vroeger kan herinneren: “Vier oude wijven / Die konden elkaar niet krijgen / Ze liepen allen even hard / Ra, ra, wie zijn dat?” (p. 90).

De wieken van de molen spraken een taal en verzonden boodschappen, lang voor we telefoons hadden. Nog steeds doen ze dat al zijn er nog maar weinig mensen die die taal verstaan. Molens, tot slot, vormen gewilde afbeeldingen op ansicht- en wenskaarten en zelfs op luciferdoosjes.

De hoogste tijd om ons nu te verdiepen in de geschiedenis van de drie geelecteerde molens en hun molenaars in en rond Oud-Ade. De uitvoerige beschouwingen van Bicker Caarten over technische variaties van verschillende typen molens slaan we over, hoe belangrijk en intrigerend ze ook zijn voor de molenaars. Voor wie daar meer over wil leren, is er bijvoorbeeld het boek *Molens: De nieuwe Stokhuyzen*.

De Vrouwvenner

De Vrouw Vennemolen, kort de Vrouwvenner, is de trots en parel van Oud-Ade. Fietsers en automobilisten stoppen om het kunstwerk van dichtbij te bekijken. Autobussen met toeristen hebben de molen in hun route opgenomen. Stilstaande bussen en uitstappende passagiers met fototoestellen – nu mobieltjes – zijn een vertrouwd beeld. Het verhaal gaat dat Koningin Wilhelmina rond 1935 de molen geschilderd heeft. Zij werd door haar chauffeur bij de Vrouwvenner afgezet en later op de dag weer opgehaald. Helaas is het resultaat van die inspanning nooit gevonden. Wel een schilderij van de Vlietmolen in Hoogmade (zie foto in bijlage 3). Heeft de vorstin het schilderij van 'onze' molen nooit voltooid? Of heeft ze nooit bij de Vrouwvenner gezeten en hebben wij in ons chauvinisme Hoogmade met Oud-Ade verwisseld? Getuigen die haar met eigen ogen hebben gezien, heb ik nooit kunnen vinden.

Vóór 1632 stond er een molen aan de Boekhorstervaart, die loopt van het Vennemeer naar de Zevenhuizen. In dat jaar (1632) werd de huidige wipmolen in de Vrouwvennepolder gebouwd. Deze blijkt het 200 jaar volgehouden te hebben maar is in 1835 ingrijpend vernieuwd. Algemeen wordt aangenomen wordt dat van de huidige molen vrijwel niets van vóór 1835 is. Tot 1954 werd de Vrouwvennepolder uitsluitend op windkracht bemalen. In dat jaar brak op een dag de koningspil, waarna een elektrisch noodgemaal werd geplaatst. Dit betekende het voorlopige einde van de windbemaling.

In 1961 kwam de inmiddels al behoorlijk vervallen molen in bezit van de Rijnlandse Molenstichting. Twee jaar later vond een algehele restauratie plaats, waarna de molen weer regelmatig in bedrijf was. De Nederlandse Molendatabase meldt (ik citeer vrijelijk) dat het door de tijd dalende polderpeil een groot probleem vormde. Al in 1920 was het onderwiel voorzien van een extra velg (nu nog te zien). Ook moet de wielbak toen zijn verdiept en het onderschijf naar beneden zijn verplaatst. Dit alles om het scheprad dieper in het water te laten steken en zo te voorkomen dat de molen het water

voornamelijk 'over de kop' zou malen. Nog altijd is duidelijk te zien dat alles vroeger hoger heeft gezeten.

Na de restauratie van 1963 heeft de Vrouwvenner veel gemalen, al werd dat vanwege de polderpeilverlaging steeds moeilijker. In de loop van de jaren '80 ging de onderhoudstoestand weer sterk achteruit en raakte de molen opnieuw in verval, tot ergernis van de inwoners van Oud-Ade. Om geld in te zamelen voor het herstel organiseerden ze op 7, 8 en 9 juli 1995 een Molenweekend. De opbrengst – ruim 60.000 gulden werd samengevoegd met geld van de Molenstichting. Zo kon de trots van Oud-Ade tussen 1996 en 1998 worden gerestaureerd. Er kwam een geheel nieuwe fundering van gewapend beton, rustend op stalen buispalen. In 1982 werd het huisje bij de Vrouwvenner vervangen door een nieuwe woning.

Zoon Jan van molenaar Vermeij had tijdens de Duitse bezetting een radio in elkaar geknutseld. Dat was heel bijzonder, want er was geen elektriciteit in de molen. De accu van de radio werd gevoed door een dynamo die aangedreven werd door de draaiende molenwieken. Zo konden buurtbewoners in de molen luisteren naar Radio Oranje, de verboden Engelse zender. De Vrouwvenner werd ook gebruikt om te waarschuwen als er een razzia op komst was of als ander gevaar dreigde. Daartoe werd dan een puntje van het zeil van de bovenste wiek 'gezwicht' [opgerold].

De molenaars van de Vrouwvenner

Pieter van Egmond (1765--??), periode als molenaar: rond 1817.

Jan Borst (1786-1850), molenaar: vanaf 1824-tot onbekend.

Cornelis van der Voort (1804-1877), molenaar: rond 1850?

Gerardus van der Voort (1853-1906), molenaar: rond 1900.

Dirk Vermeij (1881-1950), molenaar: 1909-1950.

Bram van Seggelen (1907-1989), molenaar: 1950-1980.

Hans van der Pouw Kraan (*1959), molenaar: 1982-2009.

Hans Lippens (*1962), molenaar: vanaf 2009.

Over *Pieter van Egmond*, afkomstig uit de Boekhorst, is weinig bekend. Zijn naam verschijnt twee keer als getuige bij een sterfgeval (samen met Abraham Schakenbosch). Uit die vermelding kan zijn geboortjaar 1765 of 1766 afgeleid worden. Over Jan Borst lees ik het volgende in *Gebijnaemt Borst*, de 443 pagina's tellende geschiedenis van de familie Borst, samengesteld door Theo van der Poel:

Jan Borst, gedoopt op 25-04-1786 te Oud Ade, was op 11-05-1811 te Alkemade getrouwd met Barbara (Betje, ook wel Baartje) Jansdr Bakker, 20 jaar oud en geboren te Roelofsarendsveen op 11-11-1791. ... Baartje Bakker overleed 11-01-1847 te Oud-Ade aan de Akkerslootkade, 55 jaar oud. Jan Borst woonde aanvankelijk als watermolenaar in Hoogmade, maar het gezin verhuisde in 1824 naar Oud-Ade, waar Jan molenaar werd op de molen van de Vrouwvennepolder. Omstreeks 1824 betrok hij een huis aan de Oude Ade in de Akkerslootpolder (E2). Daar overleed Jan Borst 29-06-1850, 64 jaar oud. Hij was toen arbeider. (p. 248).

Jan en Baartje kregen tien kinderen, waarvan er twee vroegtijdig overleden. Uit de geciteerde tekst valt op te maken dat Jan Borst niet in of bij de molen woonde. Van zijn huis naar de molen was het ongeveer tien minuten lopen. Vanuit zijn huis aan wat nu de Kippedijk genoemd wordt, had hij wel duidelijk zicht op de molen. In het polderarchief van het Hoogheemraadschap bevindt zich een ongedateerde mededeling dat het contract met Jan Borst verlengd mag worden vanwege "aanmerkelijk verbeterd gedrag." Blijkbaar was zijn eerdere termijn geen groot succes geweest. De vermelding dat hij bij zijn overlijden geen molenaar meer was maar arbeider, hoewel hij 'pas' 64 was, duidt erop dat hij waarschijnlijk toen al door een andere, voor ons onbekende, molenaar was

vervangen. Zowel Pieter van Egmond als Jan Borst hebben op de oude molen gewerkt vóór de drastische restauratie van 1835.

Cornelis van der Voort (1804-1878) was de zoon van Dirk van der Voort en Dirkje Bakker. Bij zijn overlijden wordt watermolenaar als zijn beroep genoemd. Cornelis trouwde in 1839 met Johanna van Heteren. Zijn zoon *Gerardus* (1853-1906) volgde hem op als molenaar op de Vrouwvenner. De auteur in het programmaboekje van boven genoemde Molenweek in 1995 meldt: "Zoon Gerardus nam daarop, op 24 jarige leeftijd, de vang van vaders over" [de vang is de rem van de molen, hier symbolisch gebruikt voor de hele molen]. Van Gerardus is tot nu toe weinig bekend. Op 10 januari 1901 wordt hij opnieuw aangesteld. In die tijd werden molenaars niet altijd voor een lange periode aangesteld. Omdat het molenaarsvak niet voldoende brood op de plank bracht was hij daarnaast ook veehoudersarbeider annex stroper, want dat er vroeger ook veel paling en zeelt in de polder zat, was bekend. "De bun aan de bovenkant van de molen, naast de stoep, heeft door al de jaren heen wel zijn diensten bewezen. Evenals de, aan de wieken ter droging hangende, fuiken en het raamnet."

Dirk (Theodorus) Vermeij

Dirk Vermeij (1881-1950) was degene die Gerard van der Voort in 1906 opvolgde als molenaar op de Vrouwvenner, hoewel de officiële 'Akte van Aanstelling' de datum 19 september 1909 draagt (zie bijlage 2). 1906 was het jaar waarin Van der Voort op 53-jarige leeftijd overleed en Dirk Vermeij met de 23-jarige weduwe Maria Kerina (Quirina) Borst (1883-1911) trouwde. Bij zijn huwelijk noemt Dirk zich arbeider. In 1908 is hij veehouder. In 1911 bij het overlijden van Kerina is zijn beroep baggerman en in 1913 en 1920 is hij watermolenaar. Het tekent de veelheid van beroepen die molenaars uitoefenden om te overleven. In 1920 verdiende hij f 120 per jaar voor zijn molenaarswerk; in 1936 werd dat verhoogd naar f 130.

Dirk was vernoemd naar zijn grootvader Dirk Vermeij (1816-1879). Deze Dirk, die de Rode Molen in de Rode Polder beheerde, had drie zonen. Twee daarvan werden eveneens molenaar. Hein (Hendrikus) (1855-1916) volgde zijn vader op in de Rode Polder en de oudste, Jan (1848-1927), werd veearbeider maar combineerde dat met de bediening van de kleine Zweilander molen.

Jan trouwde in 1877 met Anna Leijten (1853-1920) afkomstig van Lisse. Anna baarde elf kinderen waarvan er slechts twee de volwassenheid bereikten. Dat waren Dirk en zijn zus Maria Agatha. Agatha trouwde en kreeg twee kinderen maar overleed op haar 28^e. Een onvoorstelbaar verdriet moet dat geweest zijn maar zij waren niet de enigen die zoiets overkwam. Op de Rode Molen verloren Gerrit Plasmeijer, de opvolger van Jans jongere broer Hein, en zijn eerste vrouw Maria Vermeij in diezelfde periode tien van hun tien kinderen vóór zij de volwassenheid hadden bereikt. Een werd acht, een dertien, en een twaalf. Zes anderen stierven kort na de geboorte. Het tiende kind werd doodgeboren. Moeder Maria stierf in het kraambed van dat doodgeboren jongetje. Ze was toen pas 31.

Maar ook Dirk stond veel verdriet te wachten. Met zijn eerste vrouw Kerina kreeg hij drie kinderen. Hun eerste kind Jantje stierf na drie maanden. Anna, het tweede kind, bleef leven en stichtte later met Jaap Verhaar een gezin met twaalf kinderen. Het derde kindje, Wilhelmina (Mientje?), was tweeënhalftoeen toen zij door een wijk van de molen doodgeslagen werd. Haar moeder Kerina heeft dat echter niet hoeven meemaken want zij was zelf kort na de geboorte van het meisje al overleden, op 27-jarige leeftijd. Het tragisch ongeluk bereikte de Leidsche Courant van 17 november 1913:

Toen de watermolenaar Th. Vermeij te Oudade gisteren zijn woning inliep, werd hij, zonder het te bemerken, gevolgd door zijn ruim 2½-jarig dochterje, dat langs de andere zijde van den molen heenliep, die bij den sterken wind hard maalde, met het noodlottig gevolg dat het kind door een wijk tegen het hoofd werd getroffen en volgens Dr. Willinck onmiddellijk moet zijn

doodgebleven. Het rechteroog was geheel uit het hoofd geslagen en de schedel geheel verbrijzeld.

Twee jaar vóór het ongeluk en een half jaar na het overlijden van Kerina, in 1911, was Dirk al hertrouwd met Maria van der Ploeg (1879-1951) uit Woubrugge. Zij kregen samen vier kinderen, waarvan er drie levenloos ter wereld kwamen. De vierde, zijn zoon Jan (1917-1991), koos niet voor het molenaarsvak. Na zijn huwelijk met Corrie Borst, werd hij kruidenier bij De Gruijter in Den Helder.

Het was mijn bedoeling het oude beroep van molenaar te beschrijven aan de hand van het leven van mensen zoals Dirk Vermeij maar toen ik me in zijn leven ging verdiepen kwam ik al dit verdriet tegen en was het voor mij onmogelijk om dit terzijde te schuiven. Het tekent het probleem van hoge kindersterfte in die tijd toen er, zoals Roen van der Geest ook schrijft in zijn Alkmadders artikel, nog geen antibiotica bestonden en kinderziektes zoals tuberculose, tyfus en Spaanse Griep veel slachtoffers maakten. Ik heb me daarbij afgevraagd of molenaarsgezinnen een extra risico liepen omdat molens vaak op afgelegen plekken stonden en moeilijk bereikbaar waren. Daarnaast was er altijd het gevaar van water en van de wiken. Ook schoon drinkwater was misschien minder beschikbaar. Maar voor zulke conclusies is het nog te vroeg. Vermoedelijk hadden deze molenaarsgezinnen gewoon heel veel pech.

Dirks dochter Anna vertelde lang geleden aan haar kinderen dat zij 's winters in de molen sliep. "Als de molen maalde sliep je zo heerlijk, dat schudde en bonkte, maar ondanks die herrie van de molen sliep je zo ontzettend lekker." Het huisje was het zogenoemde 'zomerhuis'. In 1995 vertelde ze aan Rob Daalmeijer: "Ik moest al vroeg meehelpen in de huishouding, als klein kind al, zo ging dat vroeger nou eenmaal. Ik weet het nog heel goed; met de koude winterdagen als er niets buiten gedaan kon worden, schrobden op de stoep ofzo, moest ik binnen het petroleumstelletje en andere dingen poetsen, klompen schoonmaken, koffie malen, kousen stoppen, noem maar op. Als kind! Ook de was opvouwen, en dat kon ik nooit zo goed, dan kreeg ik op m'n sodemieter van mijn moeder en moest ik met m'n handen omhoog bidden dat ik het de volgende keer wel goed zou doen."

En over haar vader: "Hij was niet zo groot, betrekkelijk klein van stuk, maar hij liep altijd kaarsrecht. Hij was niet zo streng. Ik heb van mijn vader nooit op m'n donder gehad. Ja, wat was dat voor een man, hij rookte altijd pijp, hij zat 's avonds pijpen te stoppen voor de hele volgende dag, zijn pijp brandde 's morgens eerder dan dat hij zijn sokken had aangetrokken."

Anna vervolgde: "Overal had ie fuiken in de tocht staan, en vlakbij de molen natuurlijk zo'n grote drieweg, daar ving die veel mee, ik zie ze nog voor me die dikke palingen en zeelten en hij handelde daar natuurlijk ook wat in. Dat ging allemaal in de bun naast de stoep aan de bovenkant. Die takelde hij dan omhoog en tjoep dan ging er weer een zooi in. De fuiken hingen in het bovenhuis om te drogen. Ja, ze kwamen zelfs uit de stad voor de vis naar Oud-Ade."

Op 31 juli 1950 verhuisde Dirk naar een huisje op Kolk 7. Tegen het eind van zijn leven was hij verward geworden. Dit was waarschijnlijk de reden dat hij korte tijd later in het psychiatrisch gesticht 'Sint Bavo' in Noordwijkerhout werd opgenomen. Hij werd op 1 oktober 1950 officieel eervol ontslagen als molenaar en overleed op 8 oktober (68 jaar oud), in Sint Bavo. Zijn begrafenis was op 11 oktober 1950 in Oud-Ade. Bram van Seggelen volgde hem op als molenaar op de Vrouwvenner.

Bram van Seggelen

Bram van Seggelen (1919-1989) was het 11^e kind in een gezin van 15. Vóór hem was er al een Brammetje geweest, die op drie-jarige leeftijd verdronken was. Zijn ouders, Jan van Seggelen (1880-1966) en Marie Zwetsloot (1881-1968), woonden met hun grote gezin in een huisje aan de Boekhorstervaart, in de Zevenhuizen. Dat zoon Bram het tot molenaar van de Vrouwvenner geschopt heeft, had waarschijnlijk te maken met het feit dat zijn vader, die boerenarbeider was op het

Klaverblad, daarnaast ook molenaar was van de Zweilandermolenaar. Het is aannemelijk dat zoon Bram hem vaak vergezelde als er gemalen moest worden en zo het vak geleerd heeft. Officiële diploma's bestonden toen nog niet. Bram had vóór zijn komst naar de Vrouwvenner ook vijf jaar de Lakermolen bediend. In die periode was hij ook boerenknecht op de Blanken Hoeve.

Ik bezoek Gerard van Seggelen, een oomzegger van Bram, om te horen wat voor iemand Bram was. Gerard heeft indertijd veel met – maar vooral voor – molenaar Bram gewerkt. “Ome Bram had een hekel aan werken,” begint Gerard zijn verhaal. “Hij besteedde het werk uit en bekeek het van een afstand.” Een voorbeeld: in Leiderdorp zou Bram het hoog opgeschoten gras op een bouwkael gaan maaien voor zijn koeien. Gerard, toen een jongen van een jaar of 18, zou hem daarbij helpen. Hij had afgesproken dat ze om half zeven zouden beginnen. Toen Gerard zich op dat tijdstip meldde, lag Bram nog op bed. “Ga jij maar vast, ik kom zo,” zei Bram. Toen Gerard klaar was met maaien en zijn meegenomen boterhammen zat te eten, kwam Bram opdagen. “We gaan eerst eten,” zei hij. En toen samen naar de molen met het gemaaid gras. Ome Bram had niets gedaan.

Bram had zeven koeien in de schuur op het erf van de molen staan. Ze kwamen nooit buiten, want er was geen plek om te grazen bij de molen. Voor Bram was het een bijverdienste. Hij molk ze, met de hand uiteraard, en zette de melkbus langs de weg. Als Gerard in de buurt was, zei Bram, melk jij even de koeien. Of als ze samen gingen melken mocht Gerard de vaarzen doen, jonge koeien die voor het eerst gekalfd hadden. Dat was lastig melken want die hadden een klein stijf speentje (nauwelijks houvast).

Twee keer per jaar mocht Bram de bermen van de Leidseweg maaien, vanaf de molen tot het Bomenweggetje en van daar tot aan de Zijl. Hij kreeg daarvoor waarschijnlijk betaald en mocht het gras houden. Bram trommelde een stuk of vijf jongens bij elkaar, die met de zeis kwamen helpen. De jongens maaiden van (wit) paaltje tot paaltje. Bram hield zich, geriefelijk in het gras gezeten, bezig met het ‘haren’ van de zeisen. Het gras werd in een wagentje door twee fietsers naar de molen gebracht en daar in de hooiberg gehesen. Bram was overigens goed voor zijn personeel. Hij bracht een melkbus met water mee die hij in de sloot zette om het water koel te houden. Hij betaalde twee gulden per uur. Dat lijkt misschien weinig maar het was toch een mooi zakcentje. “Bij Uljee [de bakker] betaalde je 16 cent voor een tompoes.”

Bram maaide ook op de Kok en de Laak, twee eilanden in de Kaag. Het hooi werd in een schuit geladen en naar de Vrouwvenner gevaren. Een keer bleek dat ze niet onder de Vrouwvennebrug door konden. De vracht was te hoog geladen. Bram probeerde een passerende fietser over te halen om op de schuit te komen staan zodat die wat dieper kwam te liggen. De man zei dat hij het aan zijn hart had en fietste haastig door. “Jij liever dan ik”, riep Bram hem nog na. Uiteindelijk lukte het toch met veel duwen en trekken de boot bij de molen te krijgen. De koeien kregen ook suikerbieten uit de Haarlemmermeer waar de klei van afgeschrapt moest worden. Vervolgens werden ze in stukken gehakt en aan de koeien gegeven. Wat velen (dit terzijde) zich met enig afgrijzen herinneren was dat Bram de gewoonte had een eendenei rauw op te slurpen.

Bram had zo’n honderd kippen. De eieren verkocht hij aan zijn vaste klanten bij wie hij één keer per week met een rieten mand vol eieren langs ging (18 cent per ei). Meestal had hij wel een mannetje dat dat werk voor hem deed; het loon was 6 gulden, best veel in die tijd. Hij had ook een groentetuin en in de oogsttijd verkocht hij wat hij teveel had – meestal herenboontjes en snijbonen – aan neven en nichten die zelf geen tuin hadden. Zoals al gezegd is, als je ‘s morgens kwam om naar de Kok of de Laak te gaan om te maaien of te hooien lag hij vaak nog op bed of was er net uit. Dan moest je eerst de kippen gaan voeren en eieren garen en was je weer anderhalf uur verder voordat je vertrok.

Bram was ongetrouwd en woonde bij zijn ouders in de Zevenhuizen vanwaar hij de molen in de gaten kon houden. Toen zijn ouders overleden is hij daar tot 1974 blijven wonen. In dat jaar ging hij in de

molen wonen, maar als het zo uit kwam, sliep hij ook in het huisje bij de molen. Een keer, toen er een zware storm voorspeld was, vond hij het te gevaarlijk en vroeg aan Gerard, die inmiddels getrouwd was en in het dorp woonde, of hij bij hem kon slapen. Dat beviel blijkbaar goed want vanaf dat moment was iedere harde wind een reden om bij Gerard en zijn vrouw Floor te overnachten. En later werd Gerards huis voor enkele maanden zelfs Brams vaste woonplaats.

Toen Tilly, een jongere zus van Gerard ongeveer 14 was, kwam ze soms, net als haar zussen, naar de molen om schoon te maken, Bram zijn bed op te maken en eten te koken. Zij herinnert zich ook dat molenaar Bram een baantje als straatveger had bij de gemeente. Waarschijnlijk in de periode dat er niet gemalen werd.

Ik besef opnieuw dat er weinig over Bram als molenaar in dit verhaal staat. Maar misschien besteedden de molenaars meer tijd aan koeien en andere zaken dan aan de molen om hun brood te verdienen. Molenaars hadden immers geen fulltimebaan met het malen. In 1947 schatte het bestuur van de Vrouw Vennepolder de bemaling op 500 uur per jaar.

Frans Verra, beroepsmolenaar, maar niet uit een molenaarsgeslacht, heeft mooie herinneringen aan Bram als molenaar. Hij kwam geregeld bij de Vrouwvennen in Oud-Ade maar durfde niet aan te kloppen, want hij was zo verlegen als wat. Molenaar Bram van Seggelen had hem al verscheidene malen zien staan en zei op een gegeven moment: "Kom eens verder kijken, want ik denk dat jij een molenliefhebber bent." "Ja, dat klopt," had Frans gezegd, "want mijn zuster woont op een molen." "Zou het dan niet leuk zijn als je molenaar zou worden?", vroeg Bram. "Ja, natuurlijk", antwoordde Frans, niet wetend dat het ooit zo ver zou komen. Frans werd een regelmatige bezoeker op de Vrouwvenner en besluit zijn verhaal: : "Op die molen heb ik dus de grondbeginselen van het vak geleerd."

Nadat Bram in 1980 gestopt was met zijn werk als molenaar verhuisde hij naar het bejaardencentrum De Arendshof in Roelofarendsveen. Boodschappen doen deed hij daar op zijn klompen met een emmer als boodschappentas. Hij overleed in 1989 en werd op het kerkhof in Oud-Ade begraven.

Hans van der Pouw Kraan

Hans van der Pouw Kraan (*1959) volgde in 1982 Bram van Seggelen op als molenaar van de Vrouwvenner. In de tussenliggende twee jaren werd de molen door vrijwilligers als Paul Knelange en Hans zelf gedaan. Hans stamt uit het vermaarde molenaarsgeslacht Kraan waarvan één tak verder ging onder de naam Van der Pouw Kraan.¹ Hans is een zoon van Willem of Wim van der Pouw Kraan (1915-2014), molenaar op de 12-kantige Lijkermolen I op de Poeldijk in Rijpwetering. Drie jongens uit het gezin zouden later ook molenaar worden; Hans, André en Paul.

Om het leven van Hans als molenaar te beschrijven, laat ik hem zelf aan het woord als hij over zichzelf praat in de derde persoon in het programmaboekje van de Molenweek in 1995: "Er moest nog het een en ander in de molen voor bewoning worden aangepast. Een douche en aanrecht werden

¹ De toevoeging 'van der Pouw' in de familie Kraan is waarschijnlijk als volgt gegaan: Bartholomeus Kraan (1825- 1897) was getrouwd met Pieterella van der Pouw (1822-1852). Omdat haar vader Nicolaas van der Pouw geen mannelijke opvolgers had om de familienaam voort te zetten, heeft hij Bartholomeus waarschijnlijk gevraagd hun eerste kind Nicolaas (1851-1922) de naam 'Van der Pouw' te geven. Aldus geschiedde. Op de geboorteakte staan de voornamen 'Nicolaas' en 'van der Pouw' ingevuld, met 'Kraan' als achternaam. Bij de afstammelingen van deze Nicolaas werd de binnengesmokkelde tweede voornaam blijkbaar de eerste helft van een dubbele achternaam. Een uiterst merkwaardige manoeuvre die eigenlijk niet toegestaan was. De halfbroers en -zusters uit het tweede huwelijk van Bartholomeus hebben deze toevoeging nooit gedragen. Pieterella was kort na de geboorte van haar tweede kind overleden (Dirk-Jan Kraan zd, pp. 22-23).

gemaakt, alsook een slaapgelegenheid in de ruimte boven de onderschijf, een ruimte die voorheen nooit werd benut, maar die zo laag was dat er stevig gebukt of knielend aan en uit werd gekleed.”

“Op 9 december 1982 trouwde hij met Anneke Groenewoud en betrokken ze samen de molen. Zij zullen de bruidsweken nooit vergeten, in die dagen was het weer bar en boos. Beland in een toch hele nieuwe situatie met allemaal nieuwe geluiden is er van lekker rustig slapen niet veel gekomen. Het enorme gekraak van het hout boven hun hoofden, opgezweept door menige windvlaag en slagregens, deed de gedachte aan de bruidsweken volledig vervagen. Maar enfin, alles went, en ook dat werd als zovele andere mindere dingen later als zeer nostalgisch ervaren. Tijdens het koken besloeg alles in de keuken wat er maar aanwezig was, de aanwezigheid van salamanders en torren werd genegeerd en ach, als het hier en daar wat lekte waren er genoeg pannetjes van de uitzet beschikbaar om de druppels op te vangen.”

“Hij prijst zich gelukkig, de molen nog in volle glorie te hebben bemalen, het getokkel van de houten kammen, het trillen van de kopjes in de kast, het opspattende schuim op de waterloop, het zachtjes wippen van de staart. Het meest genoot hij van de nachten met volle maan, terwijl een stevige bries de zeilen tegen de heklatten drukte, sprak de wind de taal van het verleden. Statig en majestueus, zonder ook maar een vorm van tegenspraak zoefde wiek na wiek aan hem voorbij, leunend op de brug, alles in een hoogstaand teder schijnsel en zacht gefonkel in het water beneden hem.” De molenaar was dichter geworden.

In de zomer van 1983 brak de koningsspil. Het jaar daarop werd een nieuwe eiken spil gestoken zodat er weer deels ouderwets gemalen kon worden. Enkele jaren later werd het zomerhuisje afgebroken waarna er op die plaats een molenaarshuisje verrees, want de molen zelf was niet echt geschikt om er naar huidige maatstaven met kinderen in te wonen. In december 1987 werd het nieuwe huisje betrokken; de kinderen konden komen.

Het houtwerk aan de wieken en het bovenhuis werd alsmaar slechter. Brokken hout waaiden in januari 1993 het fietspad over. Uit vrees voor ongelukken werd gevraagd om de wieken te onthekken, wat in maart gebeurde. Sindsdien stond de molen er heel erg armoedig bij. Er moest iets gebeuren.

In 1994 stak een aantal mensen de koppen bij elkaar en werd op 23 september 1994 de Stichting Vrienden van de Vrouw Vennemolen opgericht. Er werd een geldthermometer op het molenerf geplaatst en door talloze activiteiten werd er ruim 60.000 gulden opgehaald, zoals al eerder werd vermeld. Dat was een reden voor de Molenstichting om van 1997 tot 2000 grote restauraties uit te voeren. De Vrouwvenner werd in zijn oude glorie hersteld.

Rond de tijd dat Hans van der Pouw Kraan zich in de molen vestigde werd het oude systeem van een door het polderbestuur betaalde molenaar geleidelijk opgeheven. Electriche gemalen hadden het werk overgenomen en de oude windmolens werden gekoesterd als monumenten die ons herinneren aan de drooglegging van een derde van ons land die vanaf het begin van onze jaartelling begonnen was. De Molenstichting werd opgericht om deze monumenten te behouden en vrijwilligers werden opgeleid om dit erfgoed in ‘leven’ te houden. Hans verdiende de kost als administrateur en genoot daarnaast van zijn hobby: de molen te laten malen.

In 2009 stopte hij echter en verkocht zijn huis aan Hans Lippens. Spanningen met het bestuur van de Molenstichting en het ontbreken van interesse bij zijn kinderen hadden hem tot die stap bewogen. Hij woont nu in het dorp, “ingelijfd bij de bedaarden”, om met de dichter Bloem te spreken. Maar zijn inspanningen voor de molen zullen niet gauw vergeten worden.

Hans Lippens

Hans Lippens (*1962) komt niet uit een molenaarsfamilie. Hij vertelt me dat zijn liefde voor molens begon door zijn zoon die als kind gek was van molens. Bij zijn zoon is die hartstocht verdwenen, maar niet bij hem. Hij is de opleiding tot (vrijwillig) molenaar gaan volgen en behaalde zijn diploma in 1995. Sindsdien heeft hij op diverse molens gemalen: op de Stevenshofjesmolen, de Rooie Wip te Hazerswoude, de Kalkmolen te Leiderdorp, de Doesmolen bij Hoogmade en de Rode Molen in Oud-Ade. De Vrouwvenner is waarschijnlijk de kroon op zijn carrière, maar met molenaars weet je dat nooit. Ze houden van draaien.

Ook zijn beroeps carrière is er een van (bijna) twaalf ambachten, maar zonder ongelukken, heb ik begrepen. Begonnen als verpleegkundige is hij nu, na vele tussenstops, senior inspecteur bij de Inspectie Justitie en Veiligheid. Hij houdt toezicht op de crisisbeheersing en brandweezorg in Nederland en Caribisch Nederland. De Vrouwvenner is, kortom, in veilige handen.

De Blauwe Molen

Ik kan de Blauwe Molen goed zien vanuit mijn huis. Op dit moment, terwijl ik erover zit te schrijven, draaien de wieken. Een lust om naar te kijken maar dat is niet altijd zo geweest. Zo'n twintig jaar geleden stond er een hoge boom langs de Provinciale Weg die me precies het zicht op de molen benam, maar die boom is gelukkig verdwenen. Ik denk dat de gemeente hem omgezaagd heeft, alsof ze mijn frustratie aangevoeld hadden.

De polder waarin de Blauwe Molen staat, werd in 1629 gesticht en heette aanvankelijk 'Oudaase Polder' vernoemd naar de Oude Ade, een water in de polder. De blauwe kleur van de wipmolen die er tot 1904 gestaan heeft zal de polder waarschijnlijk zijn latere naam 'Blauwe Polder' hebben gegeven. Deze wipmolen was versleten en werd gesloopt. Daarvoor in de plaats werd een uit 1772 daterende molen gekocht. Het betrof zeer waarschijnlijk boezemmolen nummer 2 die oorspronkelijk in Hillegersberg had gestaan. De gemeente Rotterdam verkocht de overbodig geworden boezemmolens in 1900. Ook deze molen kreeg de naam Blauwe Molen.

Molenmaker Piet Vrijburg te Oud-Ade bouwde in 1904 de nieuwe molen op. Van de eerdere wipmolen is geen afbeelding bekend, maar het moet een forse wipmolen zijn geweest, want zijn vlucht bedroeg 25.66 meter en de molen bood huisvesting aan molenaar Piet Kraan, diens vrouw en tien kinderen. Meer dan tachtig jaar heeft de familie Kraan, eerst de wipmolen, daarna de achtkantige grondzeiler bemalen.

Op 10 november 1959 werd het elektrisch gemaal van de Blauwepolder in gebruik genomen. Het diende als vervanging voor de aanwezige poldermolen. De bemalingsinstallatie bestond uit een vijzel, met een capaciteit van 25 m³/minuut bij een opvoerhoogte van 1,70 meter, aangedreven door een elektromotor met een vermogen van 15 pk, geleverd door N.V. Machinefabriek Spaans. In 2002 werd hij vervangen door een nieuw gemaal gelegen aan de Zuidweg van Rijpwetering. Machinist werd toen Arie Rotteveel die er vlakbij woonde.

De molen werd in 1968 door de Rijnlandse Molenstichting gekocht en binnen drie maanden weer doorverkocht aan de stichting Zuid-Hollands Landschap. Dit werd gedaan om de aankoopkosten te kunnen financieren. Het beheer bleef bij de Molenstichting. In 1969 volgde een grote restauratie. In 2002 kocht de Molenstichting de molen weer terug van Zuid-Hollands Landschap.

Uniek is dat op de molenwerf een overhaal of overtoom is, waarmee zo nu en dan een polderschuit over de polderdijk werd getrokken tussen polder- en boezemwater. De overtoom is een rijksmonument, want het is een van de weinige die in Nederland bewaard zijn gebleven. Hij is waarschijnlijk gebouwd na 1883.

Vanaf het midden van de 19^e eeuw hebben de volgende molenaars de Blauwe Molen bediend: Dirk Groen in 't Woud rond 1834, Piet Kraan van 1877 tot 1912, Gerrit Kraan van 1912 tot 1960, daarna Bas Lievers van 1960 tot ??, Koos van Egmond rond 1975?, Cees Warmerdam van 1981 tot 1987, Pieter van der Veek, van 1987 tot 1989, Jan Pieter Molenaar van 2000 tot 2007, en Alice de Wit van 2007 tot heden.

Van molenaar *Dirk Groen in 't Woud* weet ik alleen dat hij in 1834 op bepaalde voorwaarden toestemming kreeg voor het bouwen van een schuurtje en een hooischelfje binnen het windrecht van de molen. De briefwisseling hierover vond ik in het archief van het Hoogheemraadschap Rijnland.

Piet (Petrus) Kraan (1856-1912) was molenaar geweest op de wipmolen en daarna op de nieuwe molen. Hij was de zoon van Bartholomeus (Bart) Kraan (1825-1897), molenaar op de Hondsdijkse Molen in Koudekerk a/d Rijn en een telg uit de molenaarsfamilie Kraan. Hij trouwde in 1878 met Cornelia (Kee) Schrama (1855-1932) uit Hoogmade. Piet en Kee kregen 14 kinderen, waarvan er minstens drie bij hun geboorte overleden. De oudste zoon was Gerrit Kraan, die zijn vader in 1912 opvolgde op de Blauwe Molen. Hij was toen 29. Een jongere zoon, Bart, kwam na lang zoeken als molenaar terecht op de Hemmeer Molen in Wassenaar. Bij zijn zoektocht was het van groot belang dat het een 'katholieke molen' moest zijn.

Veel mensen herinneren zich *Gerrit Kraan* (1883-1960) vanwege zijn enorme lengte en onvoorstelbare kracht. Op foto's is hij door zijn lengte goed te herkennen. Ook de maat van zijn voeten was legendarisch. Jarenlang stond een van zijn enorme klompen ter bezichtiging bij de Blauwe Molen en de ander bij de Vrouwenner. Ze zijn nu helaas niet meer te vinden. Omdat de bedstee in de molen te klein was voor hem, werd er aan het voeteneind een gat uit de wand gezaagd waardoor de voeten in een kastje naast de bedstee terecht kwamen. Op de veemarkt werden soms flauwe grappen gemaakt over zijn lengte. Opmerkingen aan zijn adres, "Is het koud daarboven...?" werd hij zo zat, dat hij de betreffende handelaar met één hand in de kraag vatte en met een slinger zo bovenop de grootste stier zwiepte, met de woorden: "Ga zelf maar eens voelen, windbuil!" Gerrit trouwde in 1916 met Adriana (Jaantje) Romijn (1893-1979). In tegenstelling tot Gerrit was Jaantje klein van postuur maar ze had een "aardig bekkie". Daar zou Gerrit voor gevallen zijn, dacht men in de familie. Het huwelijk bleef kinderloos.

Gerrit was behalve molenaar ook veeboer en veehandelaar. Op foto's uit die tijd is de opstal naast de molen duidelijk te zien, het 'zomerhuis', een schuur en een hooiberg. In zijn boek over vier molenaars uit de Kraan dynastie schrijft Wim Rosema dat Gerrit een stal voor 25 koeien had, een varkensstal die later ook voor koeien werd gebruikt en een schuur voor mestkalveren. Omdat Gerrit vaak van huis was voor zijn veehandel had hij een knecht die ook in de molen bleef slapen. De eerste was Piet Noordermeer die zich later als 'kleine' boer in Leimuiden vestigde en daarnaast als biggensnijder werkte, om wat bij te verdienen. Tussen 1930 en 1945 werkte Gerrits achterneef Willem van der Pouw Kraan als knecht bij Gerrit. Hij sliep op de eerste zolder, waar 's winters de molenzeilen lagen opgeslagen, daar sliep hij dan onder, hij wist van het zware, dikke molenzeil, toch een warm holletje te maken, zijn zakdoek was dan altijd bevroren als hij wakker werd. Willem werd in 1945 molenaar op de Lijkermolen 1 in Rijpwetering. Willem vertelde altijd dat Gerrit meer veehandelaar was dan molenaar. Toch had hij veel van Gerrit geleerd, zei hij er dan bij.

Molenaars waren nooit rijk, maar Gerrit Kraan was als veehandelaar tamelijk welgesteld, schrijft Wim Rosema. Vóór de oorlog zou hij zo'n 20.000 gulden bezeten hebben, een flink bedrag in die tijd. Op diverse plekken had hij land waar zijn vee kon grazen. Hij had ook een stuk land met bloembollen die hij verkocht. En hij had al heel vroeg een auto, een Ford met een slinger. Gerrit zei altijd dat hij met de veehandel een boterham probeerde te verdienen maar het liefst een krentenboterham. Toch trof ik in het archief diverse briefjes aan waarin hij het polderbestuur vroeg om zijn jaarwedde te verhogen (zie bijlage 3). Klachten over het veel te lage loon waren schering en inslag. Roen van der Geest

(2026) meldt dat Gerrit Plasmeijer en zijn zoon Cees van de Rode Molen voortdurend klaagden over het te lage inkomen.

In 1954, kort na de Watersnood, toen het belang van waterbeheersing meer aandacht kreeg, kwam er een actie op gang van molenaars en hun sympathisanten om het loon van de molenaars te verhogen. Krantenberichten spraken van “feodale toestanden”, “bittere armoede” en “uitbuiting”. In een bijlage van anderhalve pagina in de Nieuwe Leidse Courant wordt een vurig betoog gehouden voor een verbetering van deze wantoestand en wordt de overheid opgeroepen in te grijpen. In een krabbel gestuurd naar het polderbestuur van de Lakerpolder schrijft iemand dat ze de krant maar eens goed moesten lezen en iets DOEN aan deze schandalige toestand. Maar veel heeft deze actie niet opgeleverd, is mijn indruk. De molenaars moesten het vooral hebben van hun bijverdiensten, zoals het verhaal over Gerrit Kraan laat zien.

Kop Nieuwe Leidsche Courant 1 november 1953.

Na het overlijden van Gerrit Kraan in 1960 is er enige tijd geen vaste molenaar geweest en raakte de Blauwe Molen in verval. Daar kwam nog bij dat in het jaar daarvoor (1959) een elektrisch gemaal in Rijpwetering werd geplaatst. De molen was dus niet meer nodig, maar ongebruikt leidt tot achteruitgang (use it or loose it). Het polderbestuur wilde aanvankelijk de molen overdoen aan de Rijnlandse Molenstichting maar bedacht zich en besloot de molen enige jaren als woning te verhuren om nog wat geld te innen. Aldus geschiedde. Een huurder is bekend: ene Elfrink. *Bas Lievers*, een oudere man uit Hoogmade die met Gerrit bevriend was geweest en hem dikwijls had bezocht, heeft in die tijd de molen bediend, evenals Koos van Egmond en Wim van Velzen. Van alle drie mannen heb ik weinig verdere informatie gevonden. Koos van Egmond was een beroepsvisser uit Rijpwetering en Wim van Velzen woonde onderaan de dijk voorbij de boerderij van Uitenboogaard aan het Zuideinde van Rijpwetering. Ik neem aan dat zij beiden zich betrokken voelden bij het welzijn van de molen en hem in vorm wilden houden.

In 1981 hoorde Cees Warmerdam (*1958) dat de molen, die inmiddels aan de Rijnlandse Molenstichting was verkocht, vrij kwam. Hij 'sprong er in' en de huur werd hem gegund. Cees was de zoon van slijter Kees Warmerdan in Rijpwetering maar was altijd al geïnteresseerd geweest in molens. Toen hij indertijd werkte met Cock Witteman van de Waterlooismolen, werd zijn interesse in molens alleen maar groter. Cocks broer was Leo Witteman ('Boefie') die onderhoud deed van molens. Het opknappen van het interieur van de molen was hard nodig om hem bewoonbaar te maken.

Water en telefoon (toen nog bedraad) werden aangelegd, voor stroom had hij voor een aggregaat gekozen omdat dit eenvoudig veel te duur was om aan te leggen. Douche, slaapkamers toilet, keuken alles moest er komen, Leo Witteman heeft de woonkamer zoals dat heet gehout. Op de dag van zijn trouwen in September 1982 is hij er uiteindelijk gaan wonen toen alles gereed was. Ook liet hij de molen draaien nadat hij in de tussentijd de kneepjes van het vak had geleerd van Cock Witteman. Toen hij in 1987 de slijterij van zijn ouders overnam, bleek dat niet verenigbaar met zijn molenaarschap en verhuisde naar het dorp van Rijpwetering.

Pieter van der Veek (*1959) volgde in 1987 Warmerdam op als huurder en als molenaar. Hij woonde in Lisse maar werkte als molenmaker bij Verbij in Hoogmade. Dat een molenmaker graag in een molen woont is niet zo vreemd. Bovendien kwam hij ook dichterbij het bedrijf van Verbij te wonen. Als hij me belt over zijn tijd op de Blauwe Molen blijkt hij boven in een molen in Rijsaterwoude te zitten. Hij is net met pensioen gegaan, maar molens kan hij nog niet los laten. Hij komt niet uit een familie van molenaars want zijn vader was bollenkweker en runde nog een winkel met tuinartikelen. Pieter heeft een jaar of tien-twaalf op de Blauwe Molen gewoond en vertrok in 1999 weer naar Lisse. Wonen op de molen was best primitief en eenzaam voor hem geweest, zeker toen de twee naburige boerderijen van Hoogeveen verdwenen waren. Als ik hem vraag naar iets spannends tijdens zijn verblijf op de molen, vertelt hij over een blikseminslag. De schade bleef beperkt tot het interieur dankzij de bliksemafleider, die iedere molen uiteraard heeft.

Jan Pieter Molenaar (1931-2018) was tot 1988 chirurg in het Diaconessenziekenhuis te Leiden. Het is moeilijk zijn naam niet te verbinden aan de molenaarscarrière die hij daarna startte. *Nomen* werd uiteindelijk *omen*. Na zijn pensionering begon hij in 1994 met de opleiding van het Gilde (opleiding tot vrijwillig molenaar) bij Ruud Bax op de Hoogmadese Wip. In oktober 1995 slaagde hij. Tijdens de opleiding maalde hij zelfstandig op de Oudenhofmolen te Oegstgeest. Als gediplomeerd molenaar bezocht hij korenmolen De Otter in Oterleek en deed in 1996 ook de opleiding korenmolenaar. Daarna ging hij bijna een jaar naar Willem Roose op korenmolen de Roode Leeuw te Gouda. In 2000 kwam hij naar de Blauwe Molen. De huidige molenaar Alice de Wit meldt: "Jan Pieter Molenaar is voor een deel mijn instructeur geweest tijdens mijn opleiding op de Leeuw in Aalsmeer en op de Blauwe Molen. Hij was ook molenaar op de Lageveense molen in Lisse en maakte deel uit van de examencommissie van het Gilde. Hij heeft heel vaak met de Blauwe Molen gedraaid en veel betekend voor de molenwereld.

Van hem is dit citaat bewaard gebleven: "Een molen is een fascinerende machine. Hij leeft. Een molen praat door de geluiden die hij tijdens het draaien maakt. Het kraken bij een windvlaag kan een waarschuwend signaal zijn. Mijn passie is het om met de molen midden in de natuur te staan, verbonden met wind, lucht en water. Met een molen ben je je bewust van ieder jaargetijde."

Alice de Wit (*1958), gediplomeerd molenaar, vestigt zich in 2007 in de molen, die dan al zo'n dertig jaar voor onderhoud ondergebracht is bij de Rijnlandse Molenstichting. Alice, die neerlandicus is, raakte al vroeg geïnteresseerd in molens. Zij ging erover schrijven in het Dorpssignaal, het dorpsblad van Zwammerdam en voor de Gildebrief, het blad van het Gilde van Molenaars, en kwam terecht in diverse besturen. In 2000, toen zij op de Dikke Molen in Zaandam ging wonen, besloot zij de opleiding tot molenaar te volgen in de Groenedijkse Molen in Hoogmade. In 2003 haalde zij haar molenaarsdiploma en werd molenaar bij de Rijnlandse Molenstichting op de Doesmolen in Hoogmade. Eind 2007 kwam zij op de Blauwe Molen, toen JP Molenaar vertrok.

Ze heeft een praktijk als hypnotherapeut in het huisje dat naast de molen staat en woont zelf in de molen waarvan het interieur er nog hetzelfde uitziet als vijftig jaar geleden. Een rondleiding door de molen brengt mij tot in de nok van de molen, waar volgens verhalen in de oorlog onderduikers hebben gezeten. Vergeleken met deze reus is onze trotse Vrouwenner een dwerg, besef ik als ik om me heen kijk.

De bediening van de molen doet Alice als vrijwilliger. Evenals de andere molenaars van de Molenstichting, moet zij voor de subsidie en molenbeleving voor de omgeving een ton (100.000) omwentelingen per jaar draaien. In de molen hangt een teller, zoals de gas- en watermeter in gewone huizen, waarvan zij de stand jaarlijks opgeeft aan de molenstichting. Zoals eerder al is opgemerkt, draait de molen alleen voor 'de sier', of 'voor de Prins' in molenaarstaal. De waterstand in de Blauwe Polder wordt geregeld door het elektrisch gemaal in Rijpwetering.

De molen staat op een moeilijk bereikbare plek en ondanks de nabijheid van de drukke A4 en de HSL is het een oase van rust op de grens van Oud-Ade en Rijpwetering. De Brug wordt er niet bezorgd en het dorp Oud-Ade lijkt heel ver weg hoewel afstand in rechte lijn misschien slechts twee kilometer is. Maar toen Truike Heemskerk en Erik van der Poel in 2014 in de MH17-ramp om het leven kwamen, stond de Blauwe Molen maanden lang in de rouwstand.

De Lakermolen

Op de 'baard' van de Laeckermolen of Lakermolen staat het jaartal 1632, dat waarschijnlijk verwijst naar de stichting van de Lakerpolder. Op dat moment was op het eiland al sprake van inpoldering want op een kaart uit 1615 staat een molen getekend. Over deze molen is verder niets bekend; wél dat deze later vervangen moet zijn door een kleine vijzelmolen. De huidige molen stamt uit 1818 of iets later. Op een wit bord staat het volgende op rijm gezette verzoek aan passanten: "Zie mij malen, zie mij pralen / in dit Meergebied / Bij regen en zonnestralen / Ach vriend schendt mij niet." De Lakermolen is om diverse redenen heel bijzonder. Ten eerste omdat hij staat op een onbewoond eiland van ca. 25 hectaren in de Kaag. Door de jaren heen waren er meestal slechts twee 'ingelanden' (eigenaars van land in de polder) die directe belangen hadden bij de bemaling en dat ook lieten merken. Dat waren de broers Siem van Schie, boer op De Eenzaamheid in de Zwanburgerpolder, en Klaas van Schie, boer in de Zweilanderpolder. Een tweede bijzonderheid is dat de molen vóór de winter de wachtdeur steeds openzette om de polder onder water te zetten en na de winter de polder weer droogmaalde. Waarom, vraag je je af.

Roen van der Geest (2022: 10) legt het uit: "Dit gebeurde (en gebeurt nog steeds) om inklinking van de veengrond te voorkomen. Bovendien werd zo het gras beschermd tegen eventuele vorstschade. Er hoefde op het eiland geen bemesting plaats te vinden. Het water uit de Kaag leverde via slib nieuwe voedingsstoffen. En grote zwermen vogels die na het droogmalen in het voorjaar de polder bezochten, leverden aanvullende mest. Dank zij dit aloude proces bracht de polder een hoge kwaliteit hooi op." Het inunderen van een polder werd ook wel gedaan om een muizenplaag te bestrijden. Het Laker eiland werd voornamelijk gebruikt als hooiland; koeien hebben er zelden gegraasd. De boeren haalden er hooi vandaan, niet alleen de gebroeders Van Schie, maar ook anderen, zoals Chris van der Geest in de Rode Polder. Bram van Seggelen, molenaar van de Vrouwenner, die ook enkele koeien had, mocht op de natte noordelijke hoek van het eiland het gras maaien, waarschijnlijk gratis. (Dit terzijde: 's winters was de ondiepe Lakerpolder veel eerder dicht gevoren dan de Kaag. Schaatsliefhebbers voeren met een boot naar het eiland om daar te schaatsen, voordat dat mogelijk was op de Kaag).

Tot slot, de molen is in een ver verleden (1822) gebruikt voor een opmerkelijk experiment. De wieken werden horizontaal bevestigd (zoals bij een helikopter) maar na acht jaar werd de molen toch terug gezet in zijn normale stand, ondanks grote tevredenheid over het experiment. Als het experiment de 'normale' molen had verdrongen zou ons landschap er nu heel anders (en niet mooier) hebben uitgezien. Maar of dit een reden was om er vanaf te zien, is niet bekend. Dit verhaal is uitgebreid beschreven door Van Noort (2006) en Bakker (2006). Voor mij persoonlijk zijn de molen en het eiland

altijd een heerlijke picknickplek geweest waar wij vaak de verjaardagen van onze kinderen hebben gevierd. Redenen te over om hem (de molen) als derde te selecteren voor ons verhaal.²

In het archief van het Hoogheemraadschap Rijnland is veel te vinden over de Lakermolen. Een gebonden boek bevat de uitstekend leesbare notulen van alle vergaderingen en correspondentie van het polderbestuur tussen 1924 en 1989. Dankzij die notulen en correspondentie is het me gelukt met een redelijke mate van zekerheid de molenaars van de Lakermolen te traceren vanaf het begin van de 20^e eeuw. Laat ik ze eerst even op een rijtje zetten:

Johannes Antonius Hassing, van 1899 tot 1945.

Bram van Seggelen, van 1945 tot 1950.

Zijn oudere broer Piet van Seggelen, vanaf 1950 tot (?).

De broers Albert en vooral Jan van Schie, vanaf (?) tot 1978.

Hun jongere broer Gerard van Schie van 1978 tot 2004.

Kees de Haas van 2004 tot 2025.

Over *Johannes (Jan? Hannes?) Hassing* heb ik weinig kunnen vinden. In 1929 krijgt hij een kistje sigaren bij gelegenheid van dertig jaren als molenaar op de Lakermolen. Zijn jaarwedde in 1924 is f 100, in 1926 is dat gestegen tot f 125. In 1945 schrijven de broers Siem en Klaas van Schie, beiden ingelanden van de polder, aan de heer Romein, voorzitter van het polderbestuur, dat de oude Hassing het werk niet meer aankan en stellen voor *Bram van Seggelen* te vragen het werk over te nemen [de brief is opgenomen in Bijlage 3]. Dat gebeurde tot Bram in 1950 op de Vrouwvenner terecht kon.

Na het vertrek van Bram volgde een tijd van elkaar afwisselende tijdelijke molenaars, waaronder de oudere broer van Bram, *Piet van Seggelen* (1907-1994), en twee zonen van Klaas van Schie: *Albert* die vlakbij een zeilbotenverhuurbedrijf had maar vooral *Jan* die het boerenbedrijf van zijn vader voortzette.

In 1978 werd *Gerard van Schie* (1940-2016), jongste zoon van Klaas van Schie, de molenaar. Gerard was vroeger onderwijzer geweest, maar verliet Nederland om in Canada op de boerderij van zijn oudere zus Sjaan en zwager Gerard Duivenvoorden te helpen nadat hun zoon Ben dodelijk verongelukt was. Na ruim een jaar keerde hij terug. Voor zijn werk als molenaar ontving hij f 100,- per maand. In het voorjaar sliep Gerard in de molen als die draaide om de polder leeg te pompen, nadat die in de winter onder water had gestaan. Hij liet de molen niet draaien zonder dat hij er zicht op had. In 1989 verkocht de familie Van Schie de polder – met uitzondering van de molen – aan Staatsbosbeheer. Wegens gezondheidsproblemen stopte Gerard met malen een jaar vóór hij de pensioengerechtigde leeftijd bereikte. Hij overleed in 2016. In 1985 had Ellen Verhaar al een ‘warm’ artikel geschreven in de *Leidse Courant* over de toewijding en vakbekwaamheid van molenaar Gerard van Schie.

Op 1 januari 2004 werd *Kees de Haas* (*1956) de nieuwe molenaar van de Lakermolen. Kees was geboren op het eiland de Kok, waar zijn vader, Leen de Haas, boerde en de molen van de Kok of Kogjespolder bediende. In 1966 ruilde het gezin woning met het gezin van Joop van Hameren, een zwager van vader Leen. Leen en zijn gezin verhuisden naar het vasteland in de Zevenhuizen. Toen Oom Joop van Hameren in 2008 overleed, werd Kees molenaar op de Kok. Ruim vóór die tijd was hij echter al in 1976 – op 20-jarige leeftijd – tot molenaar benoemd op de Zweilander molen. De Lakermolen werd dus zijn derde molen. Zijn leven – en zijn woning – zijn tot de nok gevuld met

² Ook dit is het vermelden waard: In 1943, tijdens de Tweede Wereldoorlog, heeft een Canadese bommenwerper met zeven bemanningsleden, een noodlanding gemaakt op de Lakerpolde, nadat het beschoten was door de Duitsers. Meer over dit avontuur is te vinden in het boek van Roen van der Geest (2022: 10).

molens (schilderijen, porseleinen molentjes, foto albums en plakboeken). Tijdens ons gesprek schiet hij af en toe de kamer uit en keert enkele tellen later terug met een document ter bevestiging van wat hij me kort daarvoor heeft verteld. Blijkbaar zit er elders in het huis nog een archief.

In 2014 werd de Lakermolen verkocht aan de Rijnlandse Molenstichting. Kees ontving een jaarwedde voor zijn driedubbele molenaarswerk. Samen met vier molenaars van de viergang in Aarlanderveen was Kees de laatste betaalde molenaar in Rijnland. Daarnaast had hij nog een baan bij meelboer Beelen in Rijpwetering. Op 1 augustus 2025 werd hij 'ontslagen' (zo noemt hij het) vanwege het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd. Hij had graag nog een tijdje doorgedraaid.

De molens en molenaars van vandaag

Het tweede hoofdstuk van Stokhuyzen e.a. (2007) over de geschiedenis van de molen heet 'Van werktuig tot monument'. Deze vier woorden vatten die geschiedenis kernachtig samen. En als ik focus op de molenaar, zou ik daaraan toe kunnen voegen "Van onmisbaar en onderbetaald beroep naar vrijwilliger" of: "Van armoe naar luxe." We hebben in deze reeks over oude beroepen al vaak opgemerkt dat de werktuigen van weleer nu gedegradeerd (of gepromoveerd?) zijn tot kleine monumentjes in voortuinen en huiskamers. De leuke ijzeren roeiboot wordt een bak met bloemen, het hoefijzer boven deur moet geluk brengen, de melkbus schittert tussen de hortensia's, de klompen rusten in een sierlijk rekje naast de voordeur, en het paardenhoofdstel hangt aan de muur. Maar de molen overtreft alles. Hij is een gigantisch monument geworden maar niet een dat stil staat mooi te zijn. Hij draait en doet net of hij nog volop in bedrijf is. Nuchter gesproken is hij overbodig door de komst van het elektrische gemaal. Alleen in geval van wateroverlast wordt hij om hulp gevraagd. Toch blijft hij voor de sier malen en trekt bezoekers en bewonderaars van heinde en ver.

En dat is het gevolg van een groot wonder: de toeloop van meer dan duizend vrijwilligers, die onbetaald een cursus volgen en een diploma halen bij het Gilde van Molenaars om de molen in beweging te houden. Hun motivatie is een mengeling van fascinatie met het oude ingenieuze raderwerk en de droom te wonen in een vrijstaande molen in het weidse polderlandschap. Ik heb het even niet over de stads- en dorpsmolens.

De opleiding is pittig. Een molenaar moet de geschiedenis en techniek van de molen kennen maar ook weerkunde en veiligheidseisen. Hij/zij moet 150 praktijkuren maken in alle seizoenen en een logboek bijhouden. Een molenaarsleerling loopt stage bij een gevestigde molenaar die hem/haar uiteindelijk voordraagt voor het examen. Op dit moment zijn er ruim 2600 gediplomeerde vrijwillige molenaars in Nederland. Het Gilde is ook uitdrukkelijk op zoek naar vrouwelijke molenaars. Wie interesse heeft kan zich op de website van het Gilde aanmelden.

De kosten van de instandhouding van de ruim 1100 molens in Nederland moeten gigantisch zijn, maar ik heb niet een concreet getal kunnen achterhalen. Er zijn talloze fondsen en lokale initiatieven om het onderhoud te financieren. Er is naar schatting structureel €20.000 per molen per jaar nodig voor onderhoud, maar dit bedrag wordt bij lange na niet gehaald. Toch blijven de molens wijd en zijd enthousiast met hun armen zwaaien.

Dank aan:

Bart Vermeulen, Hans Lippens, Hans van der Pouw Kraan, Kees de Haas, Sjaak, Gerard en Cok van Seggelen, Tilly Schoonderwoerd-Van Seggelen, Ellen, Koos en Joost Verhaar, Vinnie en Joke Rotteveel, Pieter van der Veek, Cees Warmerdam, Roen van der Geest, Alice de Wit, Aad Droogh, en Piet Schiereck.

Bronnen

Anoniem (2013) Hans Lippens en de Vrouw Vennemolen. *Molenwereld* Nr. 173 (sept. 2013) pp. 311-314.

----- (2015) De bouw van de nieuwe molen voor de Blauwe Polder bij Rijpwetering. *Molenwereld* Nr. 195, pp. 336-338.

Anton Bicker Caarten (1946) *Molenleven in Rijnland: Bijdrage tot de kennis van het volksleven in de streek rondom Leiden*. A.W. Sijthoff's Uitgeversmaatschappij

---- (1958) *De molen in ons volksleven*. Leiden: A.W. Sijthoff's Uitgeversmaatschappij.

---- (1960) *In Holland staat een molen*. Leiden: Sijthoff. [over de Waterloo-smolen in Rijpwetering]

---- (1969) (red) *Waar 't om gaat... Tien jaar strijd om het molenbehoud in Rijnland*. Leiden: Spruyt, Van Mantgem & De Does NV.

Rob Daalmeijer e.a. (1995) Oude verhalen vertellen. *Programmaboekje Molenweekend 7, 8 en 9 juli 1995*, pp. 10-27.

Roel van der Geest (2022) *Rond de Rode Polder*. Roelofarendsveen: Veenerick.

---- (2026) Markante molenaars op de Rode Molen in Oud Ade. *Alkmadders Nummers* 173 en 174.

Dirk-Jan Kraan (zd) *Een genealogisch overzicht van de Rijnlandse familie Kraan en van der Pouw Kraan*. In eigen beheer uitgegeven. [https://fliphtml5.com/opbzq/vigy/20231208 -
Genealogisch Overzicht Kraan en Van der Pouw Kraan/122/](https://fliphtml5.com/opbzq/vigy/20231208_-_Genealogisch_Overzicht_Kraan_en_Van_der_Pouw_Kraan/122/)

Molendatabase.nl en Rijnlandse Molenstichting.

André van Noort (2006) De Lakermolen in Warmond: als bijzonder experiment. *Molenwereld* Nr 96, pp. 304-309.

Wim Rosema (2018) *Vier molenaars uit de Familie Kraan*. Leiden.

Frederik Stokhuyzen e.a. (2007) *Molens: De nieuwe Stokhuyzen*. Zwolle: Waanders Uitgevers.

Andries Veloo (2011) Molens; Jan Pieter, molenaar van de Lageveense Molen (1)
<https://oudlisse.nl/historie/molens-jan-pieter-molenaar-van-de-lageveense-molen-1/>

Ellen Verhaar (1985) Levenswerk van Gerard van Schie: Lakerpolder wordt nog met windmolen bemalen. *Leidse Courant* 14 aug. 1985.

Frans Verra (zd) *Molenverhalen*. Erfgoedhuis, Zuid Holland. [https://www.erfgoedhuis-
zh.nl//media/jhxjknxc/molenv verhalen-frans-verra.pdf](https://www.erfgoedhuis-zh.nl//media/jhxjknxc/molenv verhalen-frans-verra.pdf).

Sjaak van der Geest
Opmerkingen en correcties naar 06-269 71 256 of s.vandergeest@uva.nl

Bijlage 1. Molens in en rond Oud-Ade

Oud-Ade

Rode Molen
Vrouw Vennemolen

Op grens van Oud-Ade en Rijpwetering

Akkerslootmolen
Blauwemolen

Rijpwetering

Adermolen
Buurtermolen
Lijkermolen I
Lijkermolen II
Moppemolen
Waterloosmolen

Hoogmade

Doesmolen
Grosdelen
Hoogmadesemolen
Kalkmolen
Vlietmolen
Dekkermolen

Zijleinde en Kaag

Zweilandermolen
Boterhuismolen
De Kok
Lakermolen

Bijlage 2. Wat een molenaar wel en niet moet doen (alleen in digitale editie)

Bij de afsluiting van zijn contract als molenaar op de Vrouwvenner op 18 april 1958 kreeg Bram van Seggelen de volgende instructies. Ze geven een overzicht van de plichten en rechten die hij had als molenaar.

ARBEIDSOVEREENKOMST.

Tussen het Bestuur van de Vrouwe-Vennepolder en Abraham, Antonius van Seggelen, wonende te Oud-Ade, Boekhorsterweg 6 Gemeente Alkemade, is het volgende overeengekomen:

Abraham, Antonius van Seggelen voornoemd zal in dienst van de Vrouwe-Vennepolder werkzaam zijn als molenaar van die polder, op de Hierna genoemde voorwaarden, met ingang van 1 October 1950.

De molenaar is verplicht de molen te doen in werking stellen zodra het water in de polder is gerezen tot boven het in de polderkeur aangegeven peil, en de weersomstandigheden voor de bemaling gunstig zijn.

Op aanwijzing van de Voorzitter, of bij diens ontstentenis, op aanwijzing van een der leden van het Polderbestuur, zal de molenaar steeds verplicht zijn de molen in werking te stellen.

De molenaar is verplicht, de molen en alle daarbij behorende materialen, zomede de bij de molen staande en aan de polder behorende gebouwen behoorlijk schoon te houden, de zeilen zo nodig te drogen en af te nemen, assen, lagers of andere delen van de molen welke aan wrijving onderhevig zijn, behoorlijk te smeren, voorts al datgene te doen wat een goed molenaar betaamt.

De molenaar is verplicht om zodra hij bemerkt dat aan de molen of diens onderdelen herstellingen of voorzieningen moeten worden gedaan, zulks direct ter kennis van de Voorzitter of één der leden van het Bestuur te brengen.

De molenaar is verplicht de voorschriften van de arbeidsinspectie nauwkeurig op te volgen.

De molenaar geniet als beloning:

- 1 wijziging
van de
a. 220.00
b. 220.00
c. 220.00
d. 220.00*
- a. Een jaarwedde in contanten van f. ~~220.~~¹; *honderd zeventig gulden*
 - b. Het gebruik van de gebouwen staande op de molenwerf;
 - c. Het gebruik van het perceel grond nabij de molen gelegen, kadastraal bekend Gemeente Alkemade, Sectie F. no. 127, onder voorbehoud, dat het Polderbestuur zich het recht voorbehoudt om ten allen tijde over dit perceel grond ten behoeve van de polder te kunnen beschikken;
 - d. Het visrecht in het water, eigendom van de polder.

-Bij-

Bij ziekte wordt de molenaar vervangen door een door het Polderbestuur aan te wijzen persoon.

Het Polderbestuur is bevoegd de molenaar direct te ontslaan, wanneer blijkt dat hij zijn dienst niet op behoorlijke wijze waarneemt.

Bij ontslag of bij vertrek uit de dienst is de molenaar verplicht de gebouwen, erf en grond van de polder direct te ont-ruimen en in goede staat aan het Polderbestuur ter beschikking te stellen.

Deze overeenkomst gaat in op de 1 October 1950 en zal weder-zijds opgezegd kunnen worden met inachtneming van een termijn van drie maanden.

Aldus vastgesteld te Alkemade, de 18 April 1951.

Het Bestuur van de Vrouwe-Vennpolder:

Jac. v. Boel, Voorzitter.

J. van der Venn, Secretaris.

De Molenaar:

et al. v. Leggen

Bijlage 3. Foto's en andere illustraties (alleen in digitale versie)

De Vlietmolen te Hoogmade, geschilderd door Koningin Wilhelmina omstreeks 1935. Op de achtergrond de wipmolen van de Frederikspolder die in 1954 is afgebrand.

Dit is waarschijnlijk de oudste foto van de Vrouwvenner (rond 1915). De Leidseweg is nog niet verhard en de brug (gebouwd in 1904) is nog een ophaalbrug. Tussen de brug en de molen staat het brugwachtershuis (gebouwd in 1910) dat kort voór de oorlog werd afgebroken nadat de ophaalbrug in 1939 door een vaste brug was vervangen en er geen brugwachter meer nodig was. Rechts van de molen het huisje van de molenaar dat in 1982 plaats moest maken voor een comfortabelere woning. In de verte de kerk van Oud-Ade. (Beeldbank Leiden)

Dirk Vermeij met zijn eerste vrouw Quirina Borst

Dirk Vermeij met zijn tweede vrouw Maria van der Ploeg. Waarschijnlijk is de vorige foto met Quirina en de veel oudere Dirk later in elkaar geknutseld (beide foto's uit het familiebezit van Koos en Ellen Verhaar).

Deze (ingekleurde?) foto, waarschijnlijk in de jaren '20 van de vorige eeuw genomen, toont vermoedelijk passerende toeristen. Is de dame met hoed misschien Koningin Wilhelmina? (grapje). Een van de twee vrouwen bij de molen zou Maria van der Ploeg moeten zijn, de echtgenote van molenaar Dirk Vermeij. De ander is waarschijnlijk brugwachtersvrouw en buurvrouw Ka van Haastregt, bijgenaamd Ka Kachel. (foto van de website van de Vrouwennemolen).

Fuiken hangen te drogen aan de Vrouw Vennemolen, maart 1963. Fotograaf: Anton Bicker Caarten.
(Archief Rijnlandse Molenstichting).

Willem Borst (links) en Jan Opdam werken aan het riet van de Vrouwvenner, 27-02-1964 (Archief Rijnlandse Molenstichting).

De Vrouwvenner met vlnr Kees de Haas, Toon Koek en molenaar Bram van Seggelen. Toon Koek was molenaar van de Zweilander molen (fotoalbum Kees de Haas).

Bram van Seggelen in het kruirad van de Vrouwvenner; rechts Arie van den Bosch van de Googermolen in Roelofarendsveen. Fotograaf Dick Kenbeek, met dank aan *Molenwereld*.

Molenaar Bram van Seggelen voert zijn kippen bij de Vrouwvenner. Eieren verkopen was een van zijn bijverdiensten (Fotoalbum Kees de Haas).

Schaatsers passeren de Vrouwvenner (Fotoalbum Kees de Haas).

Versierde Vrouwenvenner in 1979, bij het 40-jarig priesterfeest van pastoor Schrama, bijgenaamd 'Heerlijk Heerlijk'. (fotoalbum Kees de Haas)

Hans van der Pouw Kraan

Timmerlieden van molenmaker Piet Vrijburg (Oud-Ade) in de top van de in aanbouw nieuwe Blauwe Molen (1904). Op de begane grond het jonge gezin van Petrus "Piet" Kraan; links en midden Piet en zijn vrouw Cornelia met kinderen, rechts waarschijnlijk de rijzige gestalte van de 21-jarige zoon Gerrit. (Rijnlandse Molenstichting, fotograaf onbekend).

Molenaar Gerrit Kraan en zijn vrouw Jaantje in de molen. Een borrel voor het eten dat op het petroleumstel staat te pruttelen, omstreeks 1935 (Rijnlandse Molenstichting).

Molenaar Gerrit Kraan staat op klompen bij het kruirad van de Blauwe Molen met rechts de overtoom (of overlaat), september 1956. (Rijnlandse Molenstichting Foto 701183; Fotograaf: Bicker Caarten).

De Blauwe Molen met zomerhuisje, schuur en hooiberg, een kleine boerderij, waarschijnlijk rond 1943. Het zomerhuisje, dat er al stond bij de vroegere wipmolen, werd in 1960 afgebroken en vervangen door een nieuwe huis. (Rijnlandse Molenstichting, fotograaf Jan Verhaar?)

Heren Bestuur
 Ik had een vriendelijk verzoek
 om mijns salaris te verhogen
 tot 400,-
 Bij voorbaat mijns dank
 en groeten van 16 Dinaar
 Gerrit Kraan
 4-1-'47

Gerrit verzoekt het polderbestuur zijn jaarwedde te verhogen van 343,- tot 400,- gulden. Vergeleken met andere molenaars in die periode was 343 gulden al een 'vorstelijk' bedrag. Zie hieronder een reactie van het polderbestuur.

Rijpwetering, 2/ Juni 1947.

B. no. 12958/34 (1e Afd.)
2

Onderwerp: Jaarwedde
watermolenaar.

Aan het Provinciaal Bestuur
van Zuid-Holland
's- GRAVENHAGE.--

Uw vragenlijst dd. 10 Mei 1947 menen wij als volgt te moeten
beantwoorden:

1. Kraan, Gerardus, geboren dd. 17 April 1883
als molenaar van een windwatermolen in dienst vanaf
2. ja, als bode.
3. in vasten dienst.
4. Gehuwd.
5. Jaarwedde thans f 318,-- als molenaar en f 25,-- als bode +
vrij wonen.
Vanaf 1 Januari 1940 jaarwedde f 230,-- als molenaar en f 20,--
als bode + vrij wonen.
Vanaf 1 Januari 1945 f 318.- + f 25,-- + vrij wonen.
6. ja
7. neen.
8. Geen volledige weektaak ; arbeidsuren geschat op 600 per jaar
voor het malen van de molen.
9. neen.
10. neen.
11. Er zijn wel bijverdiensten, doch de opbrengst hiervan is ons
onbekend.

Het Bestuur van de Blaauwe polder:

, Voorzitter

, Secretaris.

Het is niet duidelijk op te maken uit deze brief van het polderbestuur aan het provinciaal bestuur of Gerrits verzoek werd ingewilligd. De 25,- gulden voor zijn werk als bode verwijst naar het rondbrengen van correspondentie van het polderbestuur door de molenaar binnen de polder. Dat de opbrengst van zijn bijverdiensten als veehouder en veehandelaar niet bekend waren was een strategisch onderdeel van Gerrits financiële situatie.

Een handgeschreven tekst bij deze foto meldt: Mensen halen melk bij Gerrit Kraan, ca 1943 (Rijnlandse Molenstichting).

Een draaiende Blauwe Molen met vier volle zeilen en blaarkoppen op de voorgrond, najaar 1971. Fotograaf Ton Straathof (Rijnlandse Molenstichting).

Jan Pieter Molenaar bediende de Blauwe Molen van 2000 tot 2007.

Huidige molenaar Alice de Wit.

Alice de Wit bij de opgeknapte overlaat en een kleine vlet in april 2026. Het water op de achtergrond is het (afgedamde) restant van de Tocht.

De Lakermolen met een groep poserende picknickers en het bord met de tekst: Lepelmolen 1897. De betekenis van het woord Lepelmolen is onduidelijk. 1897 zou het jaar van de foto kunnen zijn en de man die het bord vasthoudt de toenmalige molenaar (Rijnlandse Molenstichting).

De Lakerpolder met molen rond 1950? (fotoalbum Kees de Haas).

Warmond, 23 Februari 1945

Zeer. Goede Heer. Romein

Daar wij nu de strenge vorst-
periode weer gehad hebben en het golderland weder
begint op te graaien, achte wij de tijd gekomen om
de Lakerpolder weder droog te laten maken. Den Heer.
J. Hassing achten wij hiervoor niet meer bekwaam.
Het is onverantwoordelijk een man op die leeftijd alleen
naar de molen toe te sturen, en daar komt nog bij
dat hij voor de middag geen brood of ander eten
mede kan nemen. Ook den Heer Schier hadt verleden
najaar ook geen gelegenheid om heel den dag te malen
daar die ook al geen eten hadt. Nu komt ons voorstel
om den heer A. van Seggelen dit werk te laten
doen. Daar deze bij ons gekomen is, en ^{uit} bereid verklaarde
de Lakerpolder droog te maken, daar wij voor desen
persoon niet voor eten te zorgen hebben. Gaarne ant.
vingen wij spoedig bericht terug, of te accoord kan
gaan met ons voorstel. en dan zullen wij de heer
van Seggelen naar te sturen om verder met
hem de zaak te bespreken.

Met vriendelijken Groeten namen de medelingen.

N v Schie J van Schie

In 1945 schrijven de broers Siem en Klaas van Schie, beiden ingelanden van de Lakerpolder, aan de heer Romein, voorzitter van het polderbestuur, dat de oude Hassing het werk van molenaar niet meer aankan en stellen voor Bram van Seggelen te vragen het werk over te nemen. De genoemde Heer Schier was molenmaker in Warmond (Archief Hoogheemraadschap Rijnland).

Klaas (links) en Siem van Schie, de ingelanden van de Lakerpolder, omstreeks 1950. (fotoalbum Kees de Haas).

Foto op het bidprentje van Gerard van Schie, roeiend naar zijn molen in de Lakerpolder. Foto Yvonne Duivenvoorden.

De Lakermolen in rouwstand na het overlijden van Jan van Schie in 2004. Foto Yvonne Duivenvoorden.

Molenmaker Ton Straathof aan het werk bij de Lakermolen in 2006. (fotoalbum Kees de Haas).

Kees de Haas, molenaar van de Lakermolen.

Links de Kaag, rechts de ondergelopen Lakerpolder, anno 2025 (fotoalbum Kees de Haas).

Het interview met Hans Lippens vond plaats in de Vrouwenner, een intiem museumpje dat je ook zonder museumkaart kunt bezoeken als de molenaar thuis is. Zichtbaar zijn de bedstee, rechts en links de trap naar boven waar nog een slaapplek is. Rechts gereedschap van molenmaker Roen Vrijburg (1894-1972) die vele malen aan de molen heeft gewerkt. (foto Sjaak van der Geest).